શ્રીગણેશાયનમઃ

# સ્વામી ભક્ત સામન્ત

## નાટકનાં ગાયનો.

---

રચાવી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર


વિઠ્ઠલદાસ હેમરાજભાઇ [illegible]

**શ્રી વિજય નૌતમ નાટક સમાજના માલીક**

મુ. કરાંચી.




---


મનોહર પ્રેસમાં નરભેશંકર જ[illegible] દવેએ છાપ્યાં,-કરાચી

---

આવૃત્તિ પહેલી.                    પ્રત ૨૦૦૦.

સંવત ૧૯૭૪                    સને ૧૯૧૮.

**કીંમત ૦-૨-૦**

# રાજા મહારાજાઓ

નવાબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન્સ જજો, કર્નલો, મેજર, કેપટન, નામદાર વાયસરાયના ઓનરરી એ. ડી સી લેફટેનન્ટ, પોલીટીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસર, યુરોપીઅન સીવીલ સરજનો, એમ. ડી ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાકટરો તથા દેશી અને યુરોપીઅન અમલદારોમાં **બાદશાહી યાકુતી** નામની જગજાહેર દવા બહુ વપરાય છે એજ તેની ઉપયોગીતાની નીશાની છે. ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં આ રજવાડી દવા એનાલાઇઝ થએલ છે.

# બાદશાહી યાકુતી

## અનંગ વિલાસ

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્યવીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરદાઇ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતના પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂપીઆ દશ

## બાદશાહી ચુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે. ખરૂં પુરૂષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફતેહમંદ ઇલાજ છે. આઉંસ એકની ડબીના રૂપીઆ આઠ

**ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ—રાજકોટ—કાઠીઆવાડ.**

# "સ્વામી ભકત સામન્ત"

## નાટકનાં પાત્ર પરિચય.

---

### પુરૂષ પાત્રો.

જશવન્તસિંહ........જોધપુરના મહારાજા.

અજીતસિંહ... ... ...મહારાજા જશવન્તસિંહનો બાલકુમાર.

દુર્ગાદાસ..............જશવન્તસિંહનો પરમ પ્રિય સરદાર. (વીર સ્વામી ભક્ત સામન્ત.)

અમરસિંહ ...........દુર્ગાદાસનો લઘુ બંધુ.

ધીરસીંહ (ધીરૂ) ...દુર્ગાદાસનો વફાદાર નોકર.

ચંદ્રસિંહ... ... ...રાઠોડ જાતિનો કટ્ટો શત્રુ; એક પુરિહાર, દીલ્હીની શહેનશાહતનો એક સરદાર, સમ્રાટ આલમગીરે માનેલો વફાદાર.

આલમગીર............(ઔરંગજેબ) જગપ્રસિદ્ધ દીલ્હીનો મોગલ સમ્રાટ.

દિલેરખાન ...........મોગલ સેનાધિપતિ.

ચંદન .................એક પઢિઆર.

વંદન ....................ચંદ્રસિંહનો પઢિઆર નોકર.

નંદન .....................વંદનનો પુત્ર.

# સ્ત્રી પાત્રો.

**રાણી મહામાયા** ..જશવન્તસિંહની રાણી, મરૂભૂમિની માનવંતી મહારાણી; અજીતસિંહની જન્મદાતા માતા.

**દુર્ગાવતી**.........."સ્વામી ભક્ત સામન્ત" દુર્ગાદાસની દૈવી ગુણવાળી પત્નિ.

**યોગેશ્વરી**... ... ...જશવન્તસિંહના પરમપ્રિય સ્વર્ગસ્થ સરદાર નાહરસિંહની "નિરૂપમા" કન્યા; દેશ સેવાથે યોગ સાધના સાથે તત્પર રહી દુર્ગાદાસ વગેરેને દૈવી સહાય દેનારી પ્રચંડ પ્રભાવશાળી પરમેશ્વરી.

**સરલાદેવી** .........ચંદ્રસિંહ પુરિહારની પુત્રી. સમરસિંહની સ્નેહ સ્વામિની.

**ચંદ્રિકા** ............ચંદ્રસિંહ પુરિહારની અસ્થિર હૃદયની પત્નિ, સરલાની અપર માતા.

**નંદા**................સરલાદેવીની સાથે ચંદ્રિકાના દેખરેખ નીચે ઉછરેલી પઢિઆર જાતની એક અનાથ કન્યા, અને નંદનની પ્રણયિની.

**ચંદા**............. . નંદાની સગી બ્હેન અને ચંદનની પ્રિયા.

એ ઉપરાંત દાસ દાસીઓ, સાહેલીઓ, અન્ય સ્ત્રીઓ અને ભીલ કન્યા વગેરે.

श्री हरि ॐ परब्रह्म परमात्मने नमः

# "સ્વામી ભક્ત સામન્ત"

### નામક નાટકનો

## પ્રવેશાનુક્રમથી સંક્ષિપ્ત સાર.

---

મંગલાચરણ—પ્રભુપ્રાર્થના અને આશાઓ દ્વારા નાટ્યવસ્તુ વિવેચન.

### અંક ૧લો.

**પ્ર. ૧—કાબુલમાં જશવન્તસિંહ મહારાજનો રાજમહેલ.**

જોધપુર નરેશ જશવન્તસીંહનો સ્વપ્ન સામ્રાજ્યમાં વિહાર, અને રાણી મહામાયાના પતિ પુત્રના મંગલ માટેના મનોદ્ગાર. જાસુસદ્વારા કુમાર પૃથ્વીસીંહના પરલોકયાત્રાના મળેલા સમાચાર અને તેથી હૃદય બંધ પડતાં રાજા જશવન્તસીંહનો સ્વર્ગપંથે સંચાર. ગર્ભ માટે ઉદર ચીરી સ્વામી સાથે સહગમન કરવા ઇચ્છતી મહામાયાનો જશવન્તસિંહને મરૂભૂમિની કેટલીક રાજદ્વારી બાબતોની સૂચનાઓ કરવા આવેલી યોગિશ્વરીથી પ્રતિબંધ. રાઠોડ વીર દુર્ગાદાસની હૈયા સ્વામી ભક્તિની શરૂઆત—અને ધસી આવેલા બંડખોરો પરત્વે યોગિશ્વરીના યોગબળથી થએલો પ્રત્યાઘાત. ટેબ્લો.

પ્ર. ૨—દીલ્હીમાં ચંદ્રસીંહ પુરિહારનો શહેર બહારનો પ્રમોદઉદ્યાન.

યૌવન વનમાં વિચરતી પુરિહાર પુત્રી સરલાના યૌવનાગમનોદ્ગાર, અને તેની સમવયસ્કી સહચારિઓનો શાબ્દિક શૃંગાર વિહાર. બાદ રાઠોડો પ્રત્યે જાતિવૈરાગ્નિમાં પ્રજળતા પુરિહારના પ્રાપંચિક ઉદ્‌ગાર. અતિથી તરીકે રહેલા સમરસીંહને સપડાવવાનો ચંદ્રસીંહ ચંદ્રીકાનો નિરધાર. સમરસીંહનું આગમન, ચંદ્રસીંહનું કુટિલ કારસ્થાન; સરલાની સમયસૂચકતાથી સમરસીંહનું સંકટ છેદન—અને સમર—સરલા વચ્ચે વિમળ સ્નેહબંધન.

પ્ર. ૩—ચંદ્રસીંહના મહાલયનો એક ખંડ.

પોતાના પ્યારા નંદન પ્રત્યે નંદાના પ્રણુયોદ્‌ગાર—અને નંદાના રૂપ રંગ પર રાચી રહેલા વંદનના હવાઇ વિચાર. નંદા પાસે પ્રેમયાચના—અને પરિણામે આવી પડતી યાતના.

પ્ર. ૪—મોગલસમ્રાટ આલમગીરનું સભાભુવન.

જોધપુરના પાટવીકુમાર પથ્વીસીંહના ઝેરી પોશાકથી થએલા પરલોકવાસ સંબંધી પ્રપંચમૂર્તિ આલમગીર તથા ચંદ્રસીંહ સાથે દેવમૂર્તિ દુર્ગાદાસ તથા સમરસીંહનું માર્મિક ભાષામાં વિવેચન. રાણી મહામાયા તથા બાલકુમાર અજીતસીંહને સ્વાધિન કરવા માટે મોગલસમ્રાટની માગણી—અને તે સામે પોતાના માલીકની સ્વતંત્રતા સાચવી રાખવાની દુર્ગાદાસની

કારણ દૃઢ લાગણી. દુર્ગાદાસને કેદ પકડવાનો આલમગીરનો ઠરાવ,—પણ અગાઉથી ગોઠવી રાખેલી યંત્રણા મુજબ સમરસીંહથી દુર્ગાદાસનો બચાવ. દૈન્ગેસી.

પ્ર. ૫—રાઠોડ સરદાર દુર્ગાદાસનો સ્વશિબિર.

પોતાના પ્યારા પુત્ર દિલીપસીંહ પ્રત્યે દુર્ગાવતિના માતૃ વાત્સલ્યતામય મનોદ્‌ગાર અને પારણામાંથીજ પુત્રને પ્રચંડ વીરમૂર્તિ રાષ્ટ્ર ભક્ત બનાવવાના વીર દુર્ગાદાસના વીરોચિત વિચાર, દંપતિએ પોતાના બાળરાજાના બચાવ માટે સ્વસંતાનની પ્રાણાહુતિ આપવાનો કરેલો નિરધાર, મરૂ ભૂમિની દુઃખદાયક દશા દેખી આવેલા સમરસીંહના કરૂણ ઉદ્‌ગાર, દેશના કલ્યાણ માટે દેહોત્સર્ગ કરવાનો સર્વેનો દૃઢ નિશ્ચય અને સમરાગણમાં સંચાર.

પ્ર. ૬—ચંદાનું મકાન.

ચંદાના પ્યારમાં નાસીપાસ નીવડેલા વંદનના અંગેઅંગમાં ધીકતું થતું કળતર અને ચંદન-ચંદાના સુખી સંસારમાં ગમખ્વાર વંદનનું નડતર.

પ્ર. ૭—રાઠોડ સૈન્ય શીબિર. (જહુરવ્રત)

રાઠોડ રમણીઓને કેશરીયાં કરવાનો યોગીશ્વરીની આજ્ઞા, અને જાતિ ધર્મ જાળવવા માટે જહુરવ્રત ઉજવવાની

દુર્ગાવતિની પ્રતિજ્ઞા, વીર સ્વામી ભક્ત સામંત દુર્ગાદાસ પોતાના નોકર ધીરૂને મદારી બનાવી કરંડિયામાં કુમાર અજીતસીંહને છુપાવી, અજીતની જગાએ પોતાના પુત્ર દ્વિશ્રાપને સુવાડી રાણી મહામાયાને મદારી સ્વાંગ સજાવી અરવલ્લીની ગુપ્ત ખીણો તરફ રવાના કરે છે. બાદ ચંદ્રસીંહ પુરિહાર સાથે સમ્રાટ આલમગીર અસંખ્ય સૈન્ય સાથે આવી લાગે છે અને ભીષણ સમરાનલ જાગે છે. રાજપુતોનાં વીરોચિત કેસરિયાં અને રાજપુત રમણીઓનું વિલક્ષણ જહુરવ્રત. ટેબ્લો.

# અંક ૨જો.

**પ્ર. ૧—નિબિડ અરણ્ય.**

રાઠોડોએ કરેલાં કેસરિયાં વખતે લાગ જોઇને દુર્ગાદાસના પુત્ર દિલીપસીંહને અજીતસીંહ સમજી ઉઠાવી લઇ નાસી નીકળેલા ચંદ્રસિંહ પુરિહાર પાસેથી વીર નારી દુર્ગાવતિ પોતાનો પુત્ર પાછો લઇ લે છે—પરંતુ ચંદ્રસીંહના મ્હાગે દિલેરખાન આવી લાગી દિલીપને દુર્ગાવતીના હાથમાંથી ઝુંટવી લે છે. બાદ દિલેરખાન સાથે દિલીપને અજીતસીંહ માની દીલ્હી મોકલે છે અને દુર્ગાવતિ પર ચંદ્રસીંહ પ્યારની માગણી સાથે ચાબુકના મારથી જુલ્મ ગુજારે છે, દરમ્યાન સમરસીંહ આવી લાગતાં પુરિહાર પલાયન થાય છે અને દિયર ભોજાઇ દુર્ગાદાસ વગેરેના શોધમાં જાય છે.

**પ્ર. ૨—અરવલ્લીનું અરણ્ય.**

કુમાર અજીતસિંહને આશ્રમમાં મુકી નિશ્ચિંત થએલી મહામાયા ધીરસીંહને દુર્ગાદાસની માતાની મદદે મોકલે છે. બાદ પોતાના બાળરાજાનો કયાંય પત્તો ન મળવાથી આકુળ વ્યાકુળ બનેલા દુર્ગાદાસ ત્યાં આવી લાગતાં યોગીશ્વરી તેને સર્વ ખુલાસો કરી શત્રુ અનુચરોથી સાવધ રહેવા સૂચવે છે, દરમ્યાન બાદશાહ આલમગીર ગુપ્ત રૂપે પ્રવેશે છે અને મહામાયા તથા આલમગીર વચ્ચે વિષમ વિતંડાવાદ થાય છે. બાદશાહ મહામાયાને કેદ પકડવા જતાં દુર્ગાદાસની સમય-સૂચકતાથી ડરી જઇ પોતેજ પલાયન થઇ જાય છે.

## પ્ર. ૩—ચંદ્રસિંહ પુરિહારનો મહેલ.

એક તરફથી રાઠોડ પર નવું જુનું વેર વાળી મરૂભૂમિ સ્વાધીન કરી મોગલ સત્તાને પણ ખત્તા ખવરાવવાની પૈશાચિક રાજ્યલોભની વાસનાવાળો પુરિહાર પોતાની પુત્રી મોગલ સેનાપતિ દિલેરખાન સાથે પરણાવવા તૈયારી કરે છે. દરમ્યાન નંદાની ચાલાકીથી સમરસીંહ આવી લાગી સરલાને લઇ જાય છે અને કૃત્રિમ સરલા (નંદા) સાથે હસ્તમેલાપ થતાં પહેલાં નંદન આવી સરલા પલાયન થવાના સમાચાર આપતાં સર્વે અજાયબીમાં ઉતરી જાય છે, અને દિલેરખાન સમર સરલાને પકડી પાડવા સૈન્ય સાથે રવાના થાય છે. ટેબ્લો.

## પ્ર. ૪—ચંદાનું મકાન.

ચંદા ઉપર આફરીન થઇ પડેલા વંદનનું વિલક્ષણ કાવત્રુ અને નિર્દોષ ચંદનની કમબખ્તી.

## પ્ર. ૫—અરવલ્લી નજીકનું અરણ્ય.

દશાના દારૂણ તંત્ર નીચે દબાયલા દુર્ગાદાસના ઉદ્દ્ગાર. સમર-સરલાની શોધ માટે રાંકડી રૈયત પર દિલેરખાનનો બળાત્કાર, દુર્ગાદાસનું મારૂ પ્રજાની મદદે આગમન. દિલેરખાન પલાયન. મારૂપ્રજાની દુર્ગાદાસને આશીષ. અને દુર્ગાદાસનો પ્રજાને દિલાસો. ધીરૂ દ્વારા માજીના મરણ સમાચાર-આંતરિક પરિતાપ--માતા અને માતૃભૂમિ

બન્નેનું ઋણ વાળવાની દુર્ગાદાસની પ્રચંડ પ્રતિજ્ઞા. તથા સેરલા દુર્ગાવતિને દીલીપની મુક્તિ માટે દીલ્હી જવાની આજ્ઞા. બાપના આદેશ મુજબ સમરસીંહનું જોધપુર તરફ રવાના થવું. અને યોગીશ્વરીને લોખંડી પેટી સોંપી દીલ્હી જવું.

પ્ર. ૬.—ચંદાનું મકાન.

ચંદાને ફસાવવા જતાં ચક્કર ખાઇ ગએલા વંદનની કમબખ્તી.

પ્ર. ૭—શાહેનશાહ આલમગીરનો ગુપ્ત આવાસ.

આલમગીર ચંદ્રસીંહ ચંદ્રીકાને અજીતસીંહના રક્ષણ કાર્યની ભલામણ કરી ચાલ્યો જાય છે. દુર્ગાવતિ સરલા દાખલ થાય છે. દિલીપને પારણામાંથી ઉઠાવી લે છે. બાદ દુર્ગાદાસ આવી દિલેરખાનને મારી માતાનો બદલો લે છે. સ્વામીના આદેશ મુજબ દુર્ગાવતિ સરલા અને દિલીપ સાથે રવાના થાય છે. બાદશાહ વગેરે આવી લાગતાં દુર્ગાદાસ સ્વેચ્છાથી જેલ પકડાય છે ટેબ્લો.

## અંક ૩જો.

**પ્ર ૧—અરવલ્લી નજીકનો અરણ્ય પ્રદેશ.**

દિલ્હીમાંથી દિલીપને લઇ આવેલાં દુર્ગાવતિ તથા સરલાને રાણી મહામાયા આવી મળતાં દિલીપ રાણીજીને સ્વાધીન કરી, સમરસિંહને બંધુની કુમકે આવવાનું જણાવી દુર્ગાવતિ પોતાના પ્રાણેશને બંધન મુક્ત કરાવા પુનઃ દિલ્હી તરફ રવાના થાય છે. બાદ સરલાને અચાનક પોતાના પ્રિયતમ સાથે મેળાપ થતાં તેના મુખેથી ભાઇને કેદ થએલા સાંભળી સમરસિંહ પણ દુર્ગાદાસની મદદ માટે દીલ્હી જાય છે.

**પ્ર. ૨—દીલ્હીમાં મોગલ સલ્તનતનું જેલખાનું.**

જેલખાનામાં ચંદ્રિકાનો દુર્ગાદાસ પ્રત્યે પૈશાચિક પ્યાર–દુર્ગાદાસનો તેના પ્રત્યે ફીટકાર-મોગલ સેનાપતીના સ્વાંગમાં આવી દુર્ગાવતીએ સ્વામીની કરેલી વિલક્ષણ વ્હાર-અને જનાનખાનાને માર્ગેથી નાસી જતાં રંગમહેલને લગાડેલો અંગાર-બાદશાહ આલમગીર સામે દુર્ગાદાસના વિરોચિત ઉદ્‌ગાર-કિલ્લાના કાંગરાપર થઇને સમરસીંહનું જેલખાનામાં આગમન-અને બહાદુરી ભરી રીતે બન્ને વીરોએ કરેલું પલાયન.

**પ્ર. ૩—નંદા માટે મુકરર થએલો ચંદ્રસિંહના મહેલનો એક ખંડ.**

ચંદાપર ચાલાકી ચલાવા જતાં ચક્કર ખાઇ ગએલે

વંદન બ્રહ્મચારીનો સ્વાંગધારી નંદાને ફસાવવા જતાં પોતેજ ફસાય છે

પ્ર. ૪—અરવલ્લીમાં અજીતસીંહનો આશ્રમ.

સમવયસ્ક છોકરાઓ સાથે તેજસ્વી ક્ષાત્ર મૂર્તિ અજીતસીંહ તથા દિલીપસીંહ વીરોચિત રમતગમતમાં ગુલતાન, ભિલબાળાના મેણાંને લીધે અજીતસીંહને પોતાની પૂર્વ સ્થિતિનું થએલું ભાન અજીતસીંહનો આન્તરિક ખેદ-અને તેને પકડવા આવેલા ચંદ્રસીંહ સાથે દ્વંદ્વ યુદ્ધ થતાં દુર્ગાદાસ આવી લાગતાં પુરિહાર, અજીતસીંહને હાથે કેદ

પ્ર. ૫—જોધપુરનો કિલ્લો.

જોધપુરને ઘેરો ઘાલીને મોગલ સૈન્યનો પડાવ, બાદશાહ આલમગીર મુખ્ય સેનાપતિને સાવચેત રહેવાની સૂચના આપી ગુપ્ત તપાસ માટે જાય છે. શોખીન સેનાપતિ સ્વસત્તાના બળમાં પોતાને નિર્ભય માની રંગરાગ અને ગાનતાનમાં ગુલતાન થાય છે. અમરસીંહ તથા નંદન ઉસ્તાદ અને સરલા તથા નંદા નાયકા બની છાવણીમાં દાખલ થાય છે. અને સર્વને ગાનતાનમાં ભાન ભુલાવી યુદ્ધ માટે તૈયાર થાય છે. દરમ્યાન છુપી તપાસ માટે ગએલો બાદશાહ પાછો આવીને છાવણીની આ સ્થિતિ જોઈ ઉશ્કેરાય છે ગવૈયા મંડળને કેદ પકડવા જતાં અમરસીંહ વગેરે ખુલ્લાં થાય છે દુર્ગાદાસ પણ દાખલ થાય છે. પ્રચંડ સમરાનલ જાગતાં મદમસ્ત મોગલ સમ્રાટ એક નરવીર સ્વામી ભક્ત સામન્તને હાથે કેદ પકડાય છે

ટેબ્લો.

પ્ર. ૬—ચંદાનો અવાસ.

નંદા પોતાના પુત્ર નંદન સાથે પરણી ચૂકવાથી તેની આશા મુકી દઈ છેલ્લીવાર ચંદાને ફસાવવા વંદનલાલ કાવતરૂં કરે છે, પણ તેમાં પોતેજ ફસાય છે અને પરિણામે કંટાળી જઈ પવિત્ર જીવન ગાળવાને પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ થાય છે. નંદન પિતાની મતિ શુદ્ધિ કરાવા તેને યોગીશ્વરીના દર્શને લઈ જાય છે.

પ્ર. ૭—જોધપુરમાં ભવ્ય રાજ દરબાર.

ચંદ્રસિંહને મારી, અજીતસીંહને રાજ્યારોહણ, લોખંડી પેટીનું વિવરણ, દુર્ગાદાસે પોતાને પ્રાપ્ત થતી અખુટ દોલતનું પોતાના નવા રાજાને કરેલું સમર્પણ, યોગીશ્વરીનો પૂર્વ પરિચય, તેણીના આદેશથી સમર-સરલાના હસ્તમેળાપ અને સમ્રાટ આલમગીરના હસ્તથી અજીતસીંહને તાજ પહેરાવવાની પવિત્ર ક્રિયા સાથે "સ્વામી ભકત સામન્ત" ની સાત્વિક ભકિત રૂપી દૈવી શક્તિથી પ્રલયકાલીન પીડાઓ ભોગવતી મરૂ ભૂમિને અનુપમ સ્વર્ગીય આનંદ સમર્પવા સાથે અમારા "સ્વામી ભકત સામન્ત" નું જીવન કર્તવ્ય અને અમારો આ નાટ્ય પ્રયોગ ઉભય એકી સાથે સ્વયંભૂની દયાથી સમાપ્ત થાય છે.

ૐ શ્રી શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ.

॥ ॐ श्री हरि ॥

# સ્વામી ભકત સામન્ત

## નાટકનાં ગાયનો.

---

અંક ૧ લો.

### પ્રારંભ.
### પ્રાર્થના.

મંગલાચરણ— ૧

વંદુ વિશ્વરામ
શરણુ ગ્રહું શુભ શાન્તિ આપ
ધ્રુવ ધર ધરણી ધરા વંદુ૦

વિમળ મતિ ગતિ પ્રબળ કૃતિ દે,
વિજય કાર્ય કરવા વંદુ૦

બાળાઓ— ૨

જપે સ્વામી પુરા પ્યારે,
સુભાગી તે તરે તારે;
બલિહારી એવા જન અવનિમાં અવતરે.
સ્વામી ભકિત છે સારી સુખકારી સંસારે;
કોમલ કુસુમ કયારી,
જેવી વીરયશ કયારી;
વીરજન જગત ઉદ્ધારે, ઉગારે, સુધારે જપે૦

સાહામાયા— ૩

પતિના શાન્ત થાય
સુત શોકથી સ્વામીની સ્થિતિ
વિષમ અતિ થાય પતિ૦
નિવારો વિપત્તિ પતિ પુત્ર ઉપરથી
વિનવું વિભુજી કરો સહાય પતિ૦

સરલા— ૪

યૌવનના રંગે રંગતાં આ નેન
અંગે અનંગનું ઘેન યૌવન૦
કળી કુસુમની ખીલી ગુલાબી
અલી સતાવે દિન રેન યૌવન૦

મીઠી મુરતીએ કીઠી દિવાની
થઇ છું ન આવે મન ચેન          યૌવન૦

સરલા અને સખીઓ— ૫

સખી વર્ગ—શરમથી શીદ સુકાઇ મરે ?
શાણી સરલા રોષ કરે કાં ?
પધારતાં પ્રિયતમ પ્રીતિના પાઠ પુરા પઢજે
શરમથી૦

સરલા—વૃથા વેણુ શાં વદો વેવલી વળી વળી વાદ કરે
સખી—અનંગ વ્હાલા અંગ અંગમાં જબરો જંગ કરે
શરમથી૦

સરલા—શીદ ખીજાવો ના લજવાઓ જાઓ જાઓ ઝટ રે
સખી—મન્મથ સાથે મળવા માટે ચાલો ચટપટ રે
શરમથી૦

૬

સમરસિંહ અને સરલા—

સરલા—પ્રાણ સુંદરનર મુદભર વર પામી
સ્નેહ સરવર છો સ્વામી          પ્રાણ૦

સમર—પ્યારી પ્રેમકયારી સ્નેહવારિ સીંચવજો પ્યારી
પ્રાણ૦

સરલા—સુકોમળ ક્યારી સીંચીવારિ સુખદ રાખું સારી
સમર—પ્યારી મ્હારી થયો અતિ આભારી
સરલા—આભારી વિચારી ઉદ્ધારી સંભારી નારી તમારી આ;
લેજોજી સુંદીર સ્વામી પ્રાણ૦

નંદા— ૭

આજે આનંદનો પ્રસંગ રંગ અંગમાં
ભુલીછું ડુલીછું ફુલીછું એક તાનમાં આજે૦
ભાન ભુલી મોહે ડુલી છબીલા
આવો તલપું છું હું પ્રિતમ પ્રાણ
આવો કન્હાઇ છુપાઇ રહ્યા શું ?
પૂર્ણ પ્રીતિ પળું પ્રીતમ પ્રાણ
આવે અલબેલો તો લાવે લાખેણી લ્હાણ આજે૦

નંદા નંદન— ૮

નંદા—શ્યામળા સંગમાં સુ રંગમાંરે
સદા ઝુલીયે રે (૩) રતિ રંગમાં
નંદન—અંગના અંગમાં ઉમંગમાં રે
રહુ રંગથી રે (૩) પ્રિયા સંગમાં
વિવાહ રૂપાળા, થાશે તો બાળા ?
નંદા—રમશું રસીક રસ રંગમાં રે સદા૦

નંદન—પરણી પ્યારી, પ્રીતિ વધારી
નંદા—ફરશું થઇ મસ્ત મદન જંગમાં રે સદા૦

વારાંગનાઓ— ૯

ઓ આલીઓ, આવો, ગાવો ધુમ મચાવો
આલમગીર વધાવો
વધાવો આલી આવો, શાહી ગુણ ગાવો
બલિહારી વારી ધારી પ્યારી વારિ વરસાવો ઓ૦
તખ્ત તાજે શાન્તિ રાજે જીવો બહુ સમ્રાટ
શહેનશાહી શાન્તિદાઈ જગ છવાઇ
રહો કાયમ શિરતાજ ઓ૦
આ પ્રસંગે સૌ સંગે ઉમંગે ગુણ ગાવો
વિજય જય થાઓ ઓ૦

દુર્ગાવતિ— ૧૦

મ્હારા જીવન તારા, જીગર પ્યારા બાલુડા
મ્હારૂં બાળ સુકોમળ દીલભર દીલારામ
ભાળું મનહર મુદભર મીઠું મીઠું મુખડું મ્હારા૦
પ્યારૂં ફુલ ફુલ મંજુલ ગુલ સુધાનું ધામ
ન્યાળું રંગભરી ઊમંગ અંગ તુજ ઉજળું—મ્હારા૦

૧૧

દુર્ગારતિ દુર્ગાદાસ અમરસિંહ—

આજ રાજ કાજ કરશું તન મન ધનથી ભારી
નેક ટેક નિશ્ચય એ સ્વામી ભકિત મારી   આજ૦
અસી આ કરમાં ધારી, દેશું અરિ વિદારી
વપૂદારી પ્યારી અમારી વીર ખુમારી ન્યારી   આજ૦

દુર્ગાદાસ—આત્મજ આ તૈયાર છે આજ્ઞાધારક આજ
માત તાત માલીકની સેવા કરવા કાજ–આજ૦

ચંદા ચંદન—   ૧૨

ચંદા—પ્રાણ પ્યારા પધારો રસબેલા રંગમાં
રસબેલા રંગમાં, પ્રિતીના પ્રસંગમાં   પ્રાણ૦
ચંદન—વ્હાલી વિલાસી ભલી તુ વૃક્ષે વળગી વેલ; વાહવા
ચંદા—વાહ રસીલા છેલ છબીલા રંગત રસમય રેલ–પ્રાણ૦

ચંદા–ચંદન–વંદન—   ૧૩

ચંદા—મ્હારા વાલમ કહોને હવે કયારે મળશું ?
હવે કયારે મળશું, પ્રિતપાન કરશું ?
વંદન—પ્યારી ચંદાના વર બની પરવરશું   મ્હારા૦
ચંદન—પ્રેમ આપણો આપણને જલદીથીરે મેળવશે

વંદન—વંદન બંદા વેગેથી ઘર તારૂ રે ભેળવશે
ચંદા—એ જાણી પિછાણી રે વાલમને વેગે,
વધવી લઇશ હું મ્હારા૦

## અંક બીજો.

દુર્ગાવતિ— ૧૪

પ્રભુ કયાં શોધું હું ભરથાર
સ્વામી વીણ સુનો સૌ સંસાર પ્રભુ૦

બાળકને લઇ ગયો અભાગી
ગયાં સર્વ કો મુજને ત્યાગી
હવે મળે કયાં ભાળ?
સ્વયંભુ સ્હાય કરો તત્કાળ પ્રભુ૦

દુર્ગાવતિ સમરસીંહ— ૧૫

દુર્ગાવતિ-ચાલો બંધુ ચાલો સ્વામીનું સંકટ કયારે કપાશેરે
ગૌરવ કયારે ગણાશે ક્ષત્રનું ચાલો૦

મળે ભ્રાત ક્યારે મમ વલ્લભ ક્યાં શોધીશું
જંગલ વનમાં?

સમર—શાન્તિ ધરતાં, ભ્રાન્તિ હરતાં
દુ:ખદ પંથ દુર થાશે રે ચાલો૦

ધરો માત મમ ધીર હૃદયમાં સ્હાય શ્રીહરિ થાશે ક્ષણમાં
સાથે ફરશું, શોધી વળશું
સર્વ કાર્ય સરી જાશે રે ચાલો૦

દુર્ગાદાસ— ૧૬

ક્યારે સફળ થાયે આશા રે પ્રભુ૦

સ્વામી ભક્તિની ભવ્ય પ્રતિજ્ઞા.
કરો પૂર્ણ જગત્રાતારે પ્રભુ૦

શક્તિ સમર્પિ સહાયક થાઓ
હરો કષ્ટ ભૂમાતા રે પ્રભુ૦

સરલા— ૧૭

માતા કર મ્હેર લગાર આ અન્યાય તો થાયે
કન્યાથી કશું નવ કહેવાયે, દીકરી દોરો ત્યાં દોરાયે
માતા૦

જ્યાં દીકરી બહુ દુઃખણી થાયે
તે ઘર નર્ક સમાન ગણાયે–સુખ જાયે દુખ થાયે
દીન બંધુથી તે દંડાયે માતા૦

નંદા— ૧૮

લટકે, ચટકે, બની કામણગારી નારી સર્વેને મારૂં
નયનનો માર
નૌતમ નખરા કરનાર
હું મોહક મનહર મદમાતી મલકાતી છું ગુલનાર
લટકે૦
નેનકટારી મારીને ભારી, નરને કરૂં લાચાર
સખીઓ–શાણી રંગીલી છેલ છબીલી જોજે ન ખાતી હાર
નંદા—છે મ્હારી, મનહારી, ગતિ ન્યારી
જોઇ ભાન ભુલે, પડી મોહ ઝુલે, રૂપ રંગે ડુલે
સખીઓ—કદી તું ન ભુલે—"ના, ના"— લટકે૦

ચંદન ચંદાનું— ૧૯

ચંદા—ઠગ રૂપ ધરી ઠગનારા, આજ રૂઠયા બધા
દીન ત્હારા
ચંદન—પ્રાણુ પ્યારો ત્હારો છું હું પ્યારી

## ૨૪

ચંદા—હઉં તારી ત્હારી ખુમારી; પરનારીથી પ્યાર !

ચંદન—પ્યારી મારો ન માર

ચંદા—ઠાર મારૂં ગમાર તને; વાય વાય ઠગ૦

ચંદન—હાય નારી નઠારી અકારી, નથી એકે
ઉગરવાની બારી

ચંદા—વ્યભિચારે ન સાર ! કરૂં પુરો ખુવાર
મારૂં જુતિથી માર તને વાય વાય ઠગ૦

## ૨૦

માડી પ્રજા અને દુર્ગાદાસ—

પ્રજા—ધન્ય ધન્ય છે દુર્ગાદાસ આશા છે ત્હારી એક બળવીર
કર્મવીર તેં મરૂ ભુમિનું જાતું રાખ્યું નીર,
મુક્તિ કરનાર મારવાડની સત્ય સિંધુ મહાવીર
ધન્ય૦

દુર્ગા૦—જાઓ, સિધાવો સુખે બાંધવો ધરી હૃદયમાં ધીર
શ્રીવર કરશે સ્હાય સર્વેને શરણે રાખો શીર-ધન્ય.

## ૨૧

દુર્ગાદાસ—માતૃ ભક્તિ પીતૃ ભક્તિ સત્ય સુખદાઈ
રાજ્ય ભક્ત ભૂમી ભક્ત ધન્ય જગતમાંહી માતૃ૦

ધર્મ કાજ છોડી લાજ થાય દેહ ત્યાગી,
જાય સ્વામી ભક્ત એહ સ્વર્ગમાં સુભાગી માતૃ૦
માતૃ રૂણ કાજ કરૂં પૂર્ણ પ્રેમ ધારી
ગીરામાં ગજાવું એક સ્વામી ભક્તિ સારી મતૃ૦

વંદન ચંદન ચંદા— ૨૨

વંદન—સોગન લઉં નંદા ચંદના સોગન લઉં
નંદા ચંદા—સોગન અમારા કેવાં ગણીને ?
વંદન—તમને વહુ દીકરી માનીને, સોગન ખોટા
લઉં જાણીને સોગન૦
નંદન નંદા ચંદા—મતિ પિતાની હવે સુધરશે
વંદન—વંદન નંદાને મળી જશે, સોગન લીધેલા
ટળી જશે સોગન૦

ચાંદ્રિકા— ૨૩

લાગે છે કેવી લાલની લટકળી છબી,
બલિહારી પ્યારા એ વારૂં હું ઘસી ઘસી
હૃદયેથી તારી મૂરતી જતી નથી ખસી લાગે છે૦
દેખું છું દુર્ગાદાસની છબી મન વસી
સુરત દીલારામની દીલ રહી ઠસી,

આવોને આવો આલિંગું હું હસી હસી
લાગે છે૦

સરલા અને દુર્ગાવતિ— ૨૪

આવોને કરો પ્રભુ વ્હારરે
આ હૈયું કપાય, સ્વામીની જુદાઇ
સતિઓથી ન સહેવાયે આ૦
સતિને છાજે પતિની પુનીત પ્રિતી
કૃષ્ણ કૃપાળુ કર સંકટે સ્હાય આ૦

અમર સારલા— ૨૫

સારલા—મળ્યા મોહન જીવન આધાર, અચાનક આજ
સુખ ભંડાર
સામર—ખરી તું નાર ખુબીદાર, એવી દીલદાર
જીગરના તાર
સરલા—કર્યા ડંકા રૂતુ રાજે, કદી કન્તાર આ ગાજે
સમર—પ્રિયુના પ્રેમને કાજે વિરહ સાજે પ્રિયા લાજે
મળ્યા૦
સારલા—બનાવી બ્હાવરી આજે મદન મહારાજના રાજે
સમર—છબીલીની છબી છાજે, સલુણી સ્નેહના સાજે
મળ્યા૦

દુર્ગાદાસ ૨૬

વીર નર હોય તે તો વિપત્તિથી ન કદી ડરે છે
વિકટ વેરાનને વળી જેલ તે મન મહેલ ગણે છે
નેક ટેકમાં જે સ્વાર્થ પરાયણ થાય
વરે વિજય નહિં તે વળી, પડે પાછા, બાજી
હારી જાય
કીર્તિ ગુમાવ્યાથી મરવું ભલું છે
વીર જીવન અતિ ઉજળું છે.

૨૭

નંદા—પ્રિત પ્યાલી પીયો મતવાલી પ્રિયાના હાથની
નંદન—પ્યાલી વ્હાલી ગુલલાલી, પીતાં પ્રગટે છે લાલી
હૃદયના વ્હાલની પ્રિત૦
નંદા—આવો પ્યારા આવો, રંગત લ્હાવો, રંગ જમાવો
નંદન—પ્રિતપાન કરૂં, રસવાન ઠરૂં
નંદા—પિયુ પરમ સુખદ છો શ્યામ
જપું નિત્ય નામ, જીવન આરામ પ્રિત૦

૨૮

અજીતસીંહ, દીલીપસીંહ અને બાળમંડળ—
દોડો છોડી સુસ્તી, રમીએ દડા ગેડીની કુસ્તી

અજીત—રમું રમાડું ક્ષત્રી જાયો હજી હાવ હું મારી
સર્વ—આવોજી આવોજી રમીએ વીર રમત આ સારી
સરખે સરખા બાળ આપણે રમવા રંગ ઘણેરો
આ ફેં કેવો ઝડે દોડીને વીર બહાદુરો ઘેરો—આવે૦
દોડો દોડો દડો દોડતાં ઝડપ હાથમાં ઝાલો
ચડપ ચુકાવો દાવ ચોટથી ચાલો ચતુર ચાલો—આવે૦

કાફી. ૨૯

સરલા, નંદા—
ખણી નેણુ મીઠાં હાણે મારેતી
હીની કારણુ વણજે સીકાયતી
જુલ્ફ જોડે વીધારી ઓડે
છોડે છપરતે માંકી મરડે ખણી૦
તોજે હુસ્નજે દીદાર કીંયાસી
હોંસ અકલમેં દમ વીંયાસી ખણી૦
આશક તાંસે એક બાત કીયોસાં
ભાઇ પ્રેહુજા ભાયાંતી. ખણી૦

૩૦

નંદન–નંદા–ચંદા–ચંદન–ચંદન—
ચારે—ભૂલી જતા નહિં— ના-ના-ના-ના.
સાધુ બની ભેખ લજાવતા—હિં ભુલી૦

વંદન—ઇશ્ક નહિં કરવાની હું આજે બાધા રાખું
ચારે--સુખે ફરજો ભકિત કરજો
મોક્ષ મળે અંતે જેથી ભુલી૦
વંદન—મલીર મધાપીર કયામારી કે દરિયે
જઇ માળા જપશું ભુલી૦

## ૩૧

સર્વ પાત્ર--જય જદુનાથ, રઘુનાથ, જગતાત પ્રભુ
તારણ તરણ, ધ્રુવ ધારણ ધરણ વિભુ
ભારત સ્વાર્થ તાત
કરો પૂર્ણ કૃપાનાથ
અજર અમર હર
અટલ અચલ આપ જય૦

श्री हरि ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः